

РЕЦЕНЗИЯ

на научните трудове и учебната дейност на д-р Тодор Панайотов Коларов

от

**проф. д-р Силви Василев Чернев,
професор по гражданско-процесуално право в ЦЮН на Бургаски свободен
университет и ЮФ на ПУ „Паисий Хилендарски**

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Настоящата рецензия е изготвена въз основа на документи, постъпили по конкурс, обявен от ВСУ „Черноризец Храбър” (ДВ, бр. 61 от 09.07.2013 г.) и на интернет-страницата на университета за нуждите на катедра Гражданскоправни науки към Юридически Факултет.

Представените за конкурса документи съответстват на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Инструкция № 6 към Наредба № 3 за академичния състав на ВСУ „Черноризец Храбър”.

Процедурата по конкурса е коректно спазена.

1. ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА ПОЛУЧЕНИТЕ МАТЕРИАЛИ

За участие в настоящия конкурс за заемане на академичната длъжност редовен доцент по професионалното направление Гражданско процесуално право

3.6. към ВСУ „Черноризец Храбър” е подал заявление един кандидат – д-р Тодор Панайотов Коларов.

Кандидатът е представил списък от общо 9 заглавия, съгласно приложена Справка.

Основният труд е обозначен като монография (книга) и е озаглавен „Обезпечаване и отнемане на незаконно придобито имущество в гражданския процес”, Изд. ВСУ, 2013 г.

Останалите 8 публикации представляват статии¹ и доклади:

Издателство „Теза” – 2 бр., Издателство на ВСУ – 2 бр. (едната от които в електронно издание), списание „Юридически свят” – 1 бр., списание „Съдийски вестник” – 1 бр., Доклад пред международната научна конференция „Mutual Recognition of Orders to Freeze and Confiscate Criminal Assets in the European Union“ по случай 20 годишнината на ПУ „Паисий Хилендарски” и доклад на международна конференция, проведена през лятото на 2013 г., организирана от ВСУ „Черноризец Храбър” - „Презумпциите в Закона за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество.

Приемат се за рецензиране всичките 9 публикации.

В приложената Справка за дейността на д-р Тодор Коларов са посочени и други публикации, които не са представени за рецензиране.

Част от публикациите са на английски език (3 броя). Няма публикации в чуждестранни издания.

2. ДАННИ ЗА КАНДИДАТА

2.1. Д-р Тодор Панайотов Коларов е завършил специалността „Право” в СУ „Св. Климент Охридски” през 1998 г.

През май 2001 г. е получил магистърска титла от Джорджтаунския университет, САЩ след проведено обучение по тема: „Разрешаване на търговските спорове в СТО – възникване, проблеми, възможно развитие.”

Получил е сертификат по право на ЕС от Кингс Колидж, Лондон през 2006 г. и е получил титлата „Доктор по право” при разработена тема: „Европейското съдебно сътрудничество между държавите-членки на ЕС в борбата с

¹ Едната от тях има обем и характеристики на студия

международната организирана престъпност” от Университета Есекс, Великобритания.”

2.2. Работил е като юрист в офиса на СЕЕЛІ в София (програма на АВА) – 1999-2000 г.; стажант в правна кантора „Уайт енд Кейс”, САЩ – януари – май 2001 г.; стажант в правен отдел на СТО, Женева – май - юни 2002 г. ; юридически анализатор в Световната Банка 2001 – 2003 г.; стажант в ЕК, Генерална дирекция „Търговия” 2003 – 2004 г.; юридически съветник в Посолство на САЩ в Република България – 2004 – 2011 г.; председател на Комисия за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност – 2011-2012 г.

От март 2012 г. до настоящия момент участва по редица проекти като външен консултант.

2.3. От началото на учебната 2010-2011 г. досега работи като преподавател в следните университети в Република България:

2.3.1. Варненски свободен университет „Черноризец Храбър” – по дисциплините: Европейско съдебно сътрудничество по наказателни дела, Международно право, Организирана престъпност от 2010 г. – 2011 г. - до сега;

2.3.2 ПУ „Паисий Хилендарски” – по дисциплините: Право на Европейския съюз и Международно публично право – 2012-2013 г. – до сега;

2.3.2. Американски университет в България, Благоевград – по дисциплините: Право на Европейския съюз, Международно публично право; Вътрешен пазар и конкурентно право на ЕС– 2012-2013 г. – до сега;

2.3.3. НБУ – по дисциплината: Консулско и дипломатическо право– 2012-2013 г. – до сега.

3. Обща характеристика и оценка на научната продукция на кандидата

3.1. Трудът „Обезпечаване и отнемане на незаконно придобито имущество в гражданския процес” е публикуван като отделна книга и е в обем на 153

машинописни страници (вкл. съдържанието и описанието на използваната литература).

3.1.1. Трудът е посветен на обезпечаването и отнемането на незаконно придобито имущество в гражданския процес по реда на отменения „Закон за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност” и по-късно приетия, посветен на аналогична законодателна необходимост „Закон за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество”.

Проблематиката на двата посочени закона е във висока степен актуална и същевременно крайно деликатна, изискваща намирането на точен баланс между обществената необходимост от адекватна реакция срещу всякакъв вид незаконно обогатяване, и същевременно спазването на общоприетите стандарти относно човешките и гражданските права.

Авторът, който в течение на около 10 месеца е бил председател на Комисията по установяване на имущество, придобито от престъпна дейност, отлично познава практическите аспекти на проблематика и в работата по един или друг повод е посочена и детайлно възпроизведена съответната практика на съдилищата.

Като научен апарат са посочени преди всичко общоизвестните трудове на българската процесуално-правна литература.

Работата разкрива висока степен на езикова грамотност, а така също и обем от правни познания.

3.1.2. Структурата се свежда до Увод и три глави:

Уводът е съвсем кратък – 3 страници. В него проблематиката на работата се поставя в контекста на обществено-политическите процеси и международноправните задължения на Република България, довели до необходимост от приемане на двата посочени закона.

Първата глава (13 страници) е посветена на обща характеристика на отнемането на незаконно имущество в гражданския процес. В рамките на изложението се прави опит за характеристика на защитеното материално право; за разграничаване на отнемането по реда на Закона за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество от конфискацията по

Наказателния кодекс; коментира се формулировката „незаконно придобито имущество”.

Втората глава: „Обезпечително производство” е в обем на 37 страници. Последователно е изложена обща характеристика на обезпечителното производство. Разгледани са предпоставките за допустимост (бих казал – „допускане”) на обезпечението; обезпечителните мерки и защитата срещу обезпечението.

Третата глава е с най-голям обем – 98 страници.

Озаглавена е „Исково производство” и в нея последователно са посветени изложения на: обща характеристика – 12 страници; доказването и презумпциите в процеса – 26 страници; отклонения във връзка с предмета на делото – 13 страници; отклонения във връзка със страните – 13 страници; отклонения във връзка с приключване на иския процес – 3 страници.

Отделен раздел е посветен на особените правила по дела при действие на Правото на Европейския съюз.

3.1.2. В хода на изложението в детайли са изследвани множество хипотези, свързани с отделни проблеми, имащи отношение към формулираната тема.

Един от най-съществените отличителни белези на разработката следва от избора от автора подход да разглежда почти всеки от поставените проблеми в светлината на двата закона: Закона за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност (отменен) и Закона за отнемане в полза на държавата незаконно придобито имущество. На практика почти цялото изложение представлява паралелно проследяване на съответната уредба.

Свързано с посочената отличителна характеристика е и използването на съдебната практика. По естествени причини (новият закон влиза в сила едва през ноември 2012 г.) преобладаващата цитирана, възпроизведена и обсъждана съдебна практика се отнася до приложението на отменения Закон за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност.

Независимо от обстоятелството, че редица от обсъдените хипотези имат значение само доколкото все още намира приложение отмененият закон, най-съществената положителна черта на работата остава пространното възпроизвеждане на съществуващата съдебна практика, което би било от полза за практикуващи юристи в съответната област.

Интересни хипотези със значителна практическа полезност се разглеждат в хода на изложението относно отклоненията във връзка с предмета на производството (виж по-специално изложението, посветено на съединяването на искове по чл. 22, ал. 2 и 3 от Закона за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество – стр. 120; възможността да се предявяват искове и възражения за обявяване привидност на сделки – стр. 121, а така също и на субективно съединяване на искове² срещу проверяваното лице и други лица, предвидени в закона – стр. 122). Практическа полезност има и изложението относно предвидената в закона възможност за приключване на производството със спогодба.³

Разгледана е особената хипотеза на сливане на страните в процеса поради отказ от наследство (стр. 143).

3.1.3. Работата представлява самостоятелно изложение по проблемите на двата посочени закона за отнемане на имущество в полза на държавата, проявяващи се във фазата на допускане на обезпечение преди започване на съдебен процес, а така също и в хода на съдебната фаза на производството по отнемане на незаконно придобито имущество.

Разработката не би могла да бъде окачествена като монографна.

3.1.3.1 На първо място това следва от възприетия коментарно-повествователен характер на изложението.

² Странно окачествявано от автора като кумулативно обективно съединяване

³ По принцип авторът възприема възможността за спогодба, но изразява становище относно удачността на допускане на спогодба преди изясняване на фактическата страна на спора. Струва ми се, че по-скоро е правилно обратното, тъй като едва ли достигането до съдебната фаза на производството е гаранция за непременно постигане на положителен резултат.

На практика се проследяват проблемите, възникващи в отделните моменти на приложението на уредбата, като (при това не особено отблизо поради липса на релевантност на цялостната уредба) се следва систематиката на Гражданския процесуален кодекс. Авторът се е задоволил да разкаже това, върху което се е натъквал в практиката си, и да го коментира, вместо да се обърне към системно изследване на отделните елементи на процесуалната характеристика, породена от необходимостта от прилагане на материално-правния институт на отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество.

Липсва обособено изследване на предмета на иска⁴; някои проблеми на субективната страна се разглеждат едва при отклоненията, а същевременно липсва първоначална характеристика на страните в съответните производства. Изобщо няма опит за изясняване на процесуално-правната субектна характеристика на Комисията за установяване на незаконно придобито имущество. На 95 стр. Комисията попътно е обозначена като „представител на държавата”, но липсва анализ и становище кой е ищец в производството пред съда и какво е качеството на Комисията в процеса – процесуален субституент или процесуален представител по закон. Страната на ответника също поражда доста тежка материалноправна и процесуална проблематика, които са маркирани под формата на коментар на разглежданите хипотези.

Липсата на изследване относно предмета на процеса е пречка за адекватен анализ на предмета на доказване. Слабо е изследвана връзката между исковото производство и предхождащото го производство по установяване на имуществото, което е уникално за гражданския процес.

Механичното третиране на материята е довело до сериозен дисбаланс на обема на отделните глави, лишава работата от очакваната от монографен труд научност и закономерно води до повторения на сходни констатации в различните разглеждани стъпки на процедурата.

3.1.3.2. Очертаните особености на разглеждания труд в най-висока степен са предопределени от липсата на задълбочен същностен анализ на материалноправната страна на отнасяното до съд правоотношение.

⁴ На стр. 87 попътно се говори за предмета на иска и за възможностите за изменение.

Авторът е отделил няколко страници на тази характеристика и е достигнал до следното: „Така, следва да се приеме, че защитеното субективно право е облигационно и е аналогично, макар и различно от правото да се получи полученото без правно основание по смисъла на чл. 55 ЗЗД.”⁵

Всъщност се намираме пред доста сложно правно явление, което едва ли бихме могли да характеризираме с общоприетата терминология на гражданското право. В правоотношението, което възниква по повод отнемането на незаконнопридобито имущество, независимо от конкретните предпоставки на отнемането и предвидения от закона ред за това, държавата, и лицата, от които се отнема имущество, със сигурност не са равнопоставени. Държавата действа не в качеството си на субект на гражданското материално право (равнопоставен с останалите субекти на този правен клон), а именно осъществявайки свои публични функции. Само по този начин би могло да се намери обяснение на съществуването на производство по предварителна проверка, осъществявано пред Комисията, на което авторът не е посветил същностна характеристика.

Не е потърсено (освен попътно) сходство с режима на отменения Закон за собствеността на гражданите (независимо от конкретните формулировки и детайли).

Множество значими правни въпроси са останали извън полезрението на автора

3.1.3.3. Голяма част от изложението не носи почти нищо специфично – т. нар. обща характеристика на обезпечителното производство приповтаря казаното в учебниците по гражданско-процесуално право, същото е вярно и за общата характеристика на доказването, на отделните доказателствени средства и др.

Както беше отбелязано, най-сериозен интерес представлява изложението на материята на отклоненията – субективни и обективни, а така също и при нетипичното приключване на процеса.

За съжаление именно в тази част се срещат редица досадни грешки, демонстриращи недобро познаване на детайли на процесуалната материя.

⁵ Виж на стр. 9 и на стр. 17. На стр. 43 неочаквано се говори за „публично вземане” без конкретна обосновка.

Например на стр. 122 като кумулативно обективно съединяване е посочено съединяването на искове срещу повече от едно лица, отказът от иска е обозначен като отклонение във връзка с предмета на делото – стр. 116 и др.

Изложението, посветено на вида на иска е доста спорно.

На стр. 57 авторът оспорва законовата характеристика на исковете по чл. 64, 65, 66, 67 и 71 от новия закон като осъдителни⁶, а на стр. 58 формулира следното: „предмет на иска е потестативното право на държавата да поиска от съда да потвърди правата ѝ и да постанови следващата от него промяна в гражданските правоотношения между държавата и проверяваното лице, като се възстанови недължимо полученото ...”. Ако тази характеристика е вярна, би следвало да се направи по-задълбочен анализ, тъй като най-вероятно ще се натъкнем на нов, непознат досега на процесуалноправната наука, вид иск.

Далеч съм от мисълта, че всички институти на правото непременно трябва да се „вместват” в рамките на съществуващите представи, но до нови и различни изводи би следвало да се стига в резултат на сериозен научен анализ.

Използваната литература в много голям брой от случаите е цитирана формално – по повод общоприети становища, а същевременно при обосноваване на лични становища на автора (когато това се среща в изложението) липсва цитиране. Чуждестранна литература е използвана само в един-два случая, макар че става дума за изследване на правно явление, което има доста широко разпространение (не само в географски, но и в исторически смисъл⁷).

3.2. Статия „Нови положения в Закона за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество”, сп. Юридически свят, брой 2/2012 г., обем 12 страници.

Работата също има коментарно-повествователен характер и съдържа изложение, посветено на заглавието на новия закон и неговите цели; отнемането

⁶ Коего само по себе си би било положителна характеристика, ако беше резултат на задълбочено изследване и аргументирана обосновка.

⁷ Авторът не е изследвал значимото по обем законодателство на Третото българско царство, насочено към конфискация на незаконно придобито и придобито чрез спекула имущество.

на имущество без влязла в сила присъда; органите и сътрудничеството между тях; каталог от престъпления, по отношение на които образуването на наказателно производство, представлява предпоставка за начало на проверка на имуществото и най-сетне – управлението на обезпеченото имущество. Последният проблем допира до гражданско-процесуална проблематика.

3.3. „Спогодбата – новост в Закона за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество”, „Съдийски вестник”, кн. 4/2012 г., обем 3 страници.

Съдържанието на практика съвпада с посветеното на спогодбата в разгледаната по-горе книга (3.1.), поради което казаното там е валидно.

3.4. „Особености на обезпечителното производство при отнемане на незаконно придобито имущество”, сп. „Теза”, бр. 6/2013 г., в обем 18 печатни страници във формата на списанието.

По същество тази работа би могла да бъде окачествена като студия. По съдържание се приповтаря съответната глава от обсъдената в т. 3.1. книга, поради което важи казаното на съответното място.

3.5. Статия „Предпоставки за международноправното регламентиране на отнемането на облагите от престъпна дейност, сп. „Теза”, бр. 4, 2012 г., обем – 6 страници от формата на списанието.

Работата съдържа сериозен анализ на обществено-политически аспекти на борбата с корупцията и свързаната с нея престъпност, и разсъждения относно легитимността на конфискацията на имущество, получено в резултат на подобна дейност. Тежката организирана престъпност е окачествена като престъпно предприятие, а отнемането на имуществото – като способ за довеждане до фалит на такова предприятие.

Специфична гражданско-процесуална проблематика липсва.

3.6. „Презумпциите в Закона за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество”, работа в обем 8 машинописни страници, представена на

Международна научна конференция, организирана от ВСУ „Черноризец Храбър”, 2013 г.

Изложението също е част от обсъдената в т. 3.1. книга.

Интересно е, че авторът поддържа становище, че презумпцията за незаконен произход е необорима (стр. 1). Буквалният текст гласи: „В чл. 1, ал. 2 законодателят е счел, че когато за придобиването на процесното имущество не е установен законен източник, имуществото се счита със законоустановена необорима презумпция за незаконно придобито.” Следвайки тази логика, бихме могли да кажем, че всяка законоустановена презумпция, ако не бъде оборена, се превръща в необорима. Съгласно действащата уредба на проверяването лице се дава изрична възможност както в производството пред Комисията, така и в съдебното производство, да установява законния произход на средствата.

3.7. Останалите 3 работи са на английски език и не се отнасят до проблематика, свързана с гражданскопроцесуалното право.

4. От началото на учебната 2010-2011 г. кандидатът е разгърнал значителна по обем преподавателска дейност в 4 университета на територията на Република България. Прави впечатление широкият спектър от дисциплини, преподавани от г-н Коларов (същите бяха изброени в т. 2 по-горе). Съавтор е на научни помагала.

Не е преподавал гражданско процесуално право, производни или свързани с този правен клон дисциплини (арбитраж, медиация, нотариално право и др.).

5. Кандидатът има значителна практическа дейност в различни области на правото, което е положителна характеристика с оглед съвременните изисквания за тясно обвързване на университетското преподаване с практиката.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Високата обща грамотност и широки познания в различни области на правото, а така също и демонстрираната склонност към изследване и използване на постиженията на съдебната практика, ми дават основание (не без значителни колебания) да дам положителна оценка на качествата на кандидата и да

препоръчам на Научното жури да предложи на Научния съвет при ВСУ „Черноризец Храбър” да избере д-р Тодор Панайотов Коларов да заеме академичната длъжност редовен доцент по професионалното направление Гражданско процесуално право 3.6.

Същевременно препоръчвам на кандидата да положи усилия за разширяване и задълбочаване на специалните си познания в областта на гражданскопроцесуалното право.

23.10. 2013 г.

Рецензент: проф. д-р Силви Чернев